

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลกระทบของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการ ในส่วนของการปรับเปลี่ยนเป็นโครงสร้างเป็นการบริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีการดำเนินการ ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาอย่างไร และมีผลต่อการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการปฏิรูป การเรียนรู้ การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปการบริหารจัดการ และการประกัน คุณภาพการศึกษาอย่างไร และแตกต่างไปจากก่อนการปรับเปลี่ยน โครงสร้างการบริหารระดับ เขตพื้นที่การศึกษา เดิมหรือไม่

การศึกษาถึงผลกระทบของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารระดับเขตพื้นที่ การศึกษา ที่มีต่อการบริหารสถานศึกษา เป็นการศึกษาข้อมูลระดับสถานศึกษา เพื่อจะศึกษา เปรียบเทียบการบริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 1 กับสถานศึกษา ที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาเขต 2 การศึกษาผลกระทบของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการ การเก็บ ข้อมูลที่คืนนั้น ผู้วิจัยจะต้องเก็บข้อมูลก่อนมีการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการ และเมื่อมีการปฏิรูป กระทรวงศึกษาธิการไปสักระยะหนึ่งจึงมีการเก็บข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง จะทำให้ผู้วิจัยทราบผลกระทบ ของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการที่เกิดขึ้น แต่เนื่องจากผู้วิจัยไม่สามารถจะเก็บข้อมูลเป็นระยะ เวลานานได้ การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ใช้การวิจัยย้อนอดีต โดยการศึกษาภาคตัดขวาง (cross-sectional studies) และผู้วิจัยศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาและการบริหารของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบ การวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

1. กรณศึกษา
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. กรณศึกษา

การศึกษาผลกระทบของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการที่มีต่อการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปครูและ

บุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปการบริหารจัดการ และการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้วิจัยเลือกศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาโดยมีเกณฑ์และเหตุผลดังนี้

1. เลือกจังหวัดที่มีเขตพื้นที่การศึกษา 2 เขตพื้นที่การศึกษา ผู้วิจัยเลือกจังหวัดระยอง เพราะมีการแบ่งเขตพื้นที่การศึกษาเป็น 2 เขตพื้นที่การศึกษา และมีเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความพร้อมมาก คือ เขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 และเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความพร้อมน้อย คือ เขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 ความแตกต่างของทั้ง 2 เขตพื้นที่การศึกษา จึงมีความเหมาะสมในการกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักแบบหลายมิติ (dimensional) โดยเฉพาะมิติของเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีเพียง 2 เขตพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดระยอง

2. เลือกเขตพื้นที่การศึกษาที่มีที่ตั้งของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่นั้น ๆ เพื่อจะได้อธิบายถึงผลกระทบของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการจากการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ที่อยู่ในบริบทของเขตพื้นที่การศึกษานั้น เขตพื้นที่การศึกษาทั้ง 2 เขตของจังหวัดระยอง มีที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอยู่ในอำเภอที่เป็นเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจะสามารถอธิบายถึงผลกระทบของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้บริบทของที่ตั้งสำนักงานที่อยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาที่แตกต่างกัน

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) การศึกษาการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักระดับเขตพื้นที่การศึกษา และการศึกษาผลกระทบของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีต่อการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพการศึกษา ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลักระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เหตุผลที่ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (group interview) เพราะเป็นการศึกษาที่ต้องการทราบข้อเท็จจริง (fact) ของเหตุการณ์ในอดีตและอนาคต จากผู้เกี่ยวข้องหลายคน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เตรียมการเก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 การศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 และ เขต 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารว่าสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาทั้งสองเขต มีการกำหนดแผนงานการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปครูและบุคลากร การปฏิรูปการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างไร

2.2 การสังเกต ผู้วิจัยสังเกตการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั้งสองเขต ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาด้านการปฏิรูปการเรียนรู้ การปฏิรูปครูและบุคลากร การปฏิรูปการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพการศึกษา

2.3 การสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้วิจัยรวบรวมแนวคิดจากการศึกษาเอกสารและการสังเกต มากำหนดเป็นแนวทางการสัมภาษณ์กลุ่ม และมีการเตรียมการก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงโดยติดต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 2 นัดสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักระดับเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 1 และเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 2 และขอข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับขนาดสถานศึกษา เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ของแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีสถานศึกษาขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ขนาดละ 5 คน รวมเป็น 30 คนในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา และนัดสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) ซึ่งได้แก่

2.3.1 ผู้ให้ข้อมูลหลักระดับเขตพื้นที่การศึกษา คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หัวหน้ากลุ่มนโยบายและแผน หัวหน้ากลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา หรือบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ ที่สามารถให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาส่วนที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา หลังการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการ ผู้ให้ข้อมูลหลักระดับเขตพื้นที่การศึกษา มี 2 กลุ่ม คือเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 1 และเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 2

2.3.2 ผู้ให้ข้อมูลหลักระดับสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ใช้การกำหนดผู้ให้ข้อมูลหลักแบบหลายมิติ (dimensional) คือ มิติแรกเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่มีขนาดต่างกัน คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ขนาดละ 1 โรงเรียน โดยเลือกจากสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 ที่มีคุณภาพจากผลการประเมินระดับชาติ (national test) ระดับปานกลาง มิติที่สองเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 1 กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะของ เขต 2 และในแต่ละมิติจะประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ ผู้แทนครูในกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองในกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน และประธานกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานของสถานศึกษา หรือบุคคลอื่นที่สามารถให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผลกระทบของการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีต่อการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ด้าน

มิติของผู้ให้ข้อมูล		เขตพื้นที่การศึกษา	
		ระยองเขต 1	ระยองเขต 2
ขนาดสถานศึกษา	เล็ก	ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้า กลุ่มบริหารวิชาการ ผู้แทนครูใน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองในกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ ประธานกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้า กลุ่มบริหารวิชาการ ผู้แทนครูใน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองในกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ ประธานกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน
	กลาง	ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้า กลุ่มบริหารวิชาการ ผู้แทนครูใน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองในกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ ประธานกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้า กลุ่มบริหารวิชาการ ผู้แทนครูใน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองในกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ ประธานกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน
	ใหญ่	ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้า กลุ่มบริหารวิชาการ ผู้แทนครูใน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองในกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ ประธานกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน	ผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้า กลุ่มบริหารวิชาการ ผู้แทนครูใน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้แทนผู้ปกครองในกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานและ ประธานกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งใช้เป็น
แนวทางการสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 2 ฉบับ ดังนี้

2.3.1 แนวทางการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักระดับเขตพื้นที่
การศึกษา เกี่ยวกับการดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา
ในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการของสถานศึกษา ซึ่งแบ่งประเด็นการสัมภาษณ์ออกเป็น
5 ด้าน ดังนี้

- (1) สภาพทั่ว ๆ ไปของเขตพื้นที่การศึกษา
- (2) การดำเนินการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
สถานศึกษา

- 1) ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้
- 2) ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา
- 3) ด้านการปฏิรูปการบริหารจัดการ
- 4) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
- (3) ผลกระทบต่อสถานศึกษา
- (4) ข้อเสนอแนะของเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดระยอง

2.3.2 แนวทางการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักระดับ
สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ในการดำเนินการบริหารสถานศึกษา ซึ่งแบ่งประเด็นการสัมภาษณ์ออกเป็น
4 ด้าน ดังนี้

- (1) ด้านการปฏิรูปการเรียนรู้
- (2) ด้านการปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา
- (3) ด้านการปฏิรูปการบริหารจัดการ
- (4) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา
- (5) ผลกระทบต่อสถานศึกษา
- (6) ข้อเสนอแนะของสถานศึกษา

เครื่องมือที่สร้างขึ้นผู้วิจัยมีขั้นตอนการหาคุณภาพ ดังนี้

2.3.1 นำแนวทางการสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ
ความตรงของแนวทางการสัมภาษณ์ว่ามีความตรงกับประเด็นที่ต้องการทราบคำตอบหรือไม่
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

- (1) ดร.สุจินดา พ่องอักษร ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษ ระดับ 10
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

(2) ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

(3) ดร.เชาวลิต โพธิ์นคร นักวัดผลการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2.3.2 ปรับปรุงแนวทางการสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและ
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.3.3 นำแนวทางการสัมภาษณ์ไปทดลองสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักอื่นที่ไม่ใช่
ผู้ให้ข้อมูลหลักจริง

2.3.4 ปรับปรุงแนวทางการสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่ง และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล
จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ดำเนินการสัมภาษณ์โดยมีการบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์และจดบันทึก

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดย
การถอดคำสัมภาษณ์ จัดพิมพ์ ข้อความในบทสัมภาษณ์ทั้งผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคำพูด
ไม่มีการสรุปย่อ และดำเนินการแปลความหมายตามเนื้อหาและทิศทางของคำสัมภาษณ์ นำเสนอ
ผลการวิจัยเป็นความเรียง